

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

*Pedagoška revija
in glasilo
Slomškove družbe
v Ljubljani*

11-12

Leto XXXIV

1933

•Slovenski učitelj izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina znaša 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč.

Vsebina št. 11.—12.: O sedanjih bioloških in psiholoških smernicah vzgoje. Fr. Žekar. — Vzajemno delo na šoli. Alfonz Kopriva. — Menjavanje razrednikov. Fr. Čiček. — Naše mišljenje. Fr. Štupar. — Zdrav nacionalizem. Vojteh Čuš. — Šesti kongres »Mednarodne zveze za novo vzgojo«. Anica in Minka Očakar. — Posebnosti kanadskega šolstva. Dr. L. Sušnik. — Pojmovanje o volji. F. Lužar. — Izobrazba naroda. — Obzornik.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 10.073.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMSKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Priredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsignor profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomškova družba, knjižnica«, št. 15.824.

III. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMSKOVE DRUŽBE

V zalogi Slomškove družbe je izšla knjiga o

Beneški Sloveniji

Knjiga obsega popis dežele, narodne in umetne pesmi, članke o lepotah pokrajine, narodne pravljice in pripovedke. Knjiga je za mladino kakor za odrasle zanimiva, ker seznanja bralce z najzapranejšo vejo slovenskega rodu, katere ne smemo pozabiti. Zato spada knjiga v vsako knjižnico, posebno v učiteljsko in šolarsko. Gotovo bo zanimala prav posebno one, ki so doma v bližini teh krajev. Cena knjigi je 20 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

Lexikon der Pädagogik der Gegenwart.

V zvezi s številnimi strokovnjaki in s posebnim sodelovanjem gg. L. Bopp, H. Brunnengräber, F. K. Eggersdorfer, M. Ettlinger, J. Göttler, G. Grunwald, K. Haase, W. Hansen, J. Mausbach, A. Pfennigs, G. Raederscheidt, H. Schmidkunz, J. Schröteler, J. P. Steffes izdal »Deutsches Institut für wissenschaftliche Pädagogik in Münster im Westfalen«.

Zvezek I.: Abendgymnasium bis Kinderfreunde. V platno vezan 28'80 Mark, v polusnje 32'40 Mark.

Zvezek II.: Kinderfürsorge bis Zwangszustände. V platno vezan 32 Mark, v polusnje 36 Mark.

Naroča se pri knjigotržnici Herder, Freiburg im Breisgau.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXXIV. Ljubljana, 1. decembra 1933. ŠTEV. 11-12

O sedanjih bioloških in psiholoških smernicah vzgoje.

France Žekar, diplom. filozof.

(Dalje.)

Kakor je duševna plat človeka podvržena svojevrstnemu razvoju, tako se razvija tudi njegov fizični sestav po svojevrstnih zakonitostih. Organizacija človeškega telesa ni morda pridobitev le življenjske dobe posameznika, temveč je pridobitev tisoč in tisočletnega splošnega organskega razvoja. Pritisk okolice, klimatične razmere v posameznih dobah in predelih, iskanje primerne hrane, nje prebava, obramba itd., skratka boj za obstanek je vplival skozi razdobja na razvoj organizma. Vpliv okolice je vtisnil organizmu stopnjema zmožnost za zmožnostjo, jih vzdržal ter stopnjema jačil. Biologija uči, skušnja priča, da se zmožnosti, katere je organizem enkrat pridobil, tudi trdovratno vzdrže ter da le stopnjema popuščajo in odmirajo, to pa le tedaj, če jih organizem ne rabi več za svoj obstoj. Ves razvoj, pa tudi propast posameznih telesnih organov sloni na tem principu. Lep primer za propast organskih funkcij je takozvani slepič v črevesju, ki je prav tak okrnjen organ; kakšno funkcijo da je imel nekoč, je neznano, danes je brezdelen, ker ga današnji ustroj organizma ne potrebuje več. Med elementarnimi biološkimi dispozicijami, katere rabi organizem neobhodno za svoj obstoj, so tudi take, ki se pod pritiskom okolišnih sprememb lahko tudi pridobe, ki se po potrebi jačijo, pa tudi take, ki pešajo in celo zamrejo, to pa, kakor hitro je prenehal pogoj, to je potreba za njihov obstoj. Človeški organizem razpolaga z elementarnimi biološkimi dispozicijami ter pridobiva polagoma in stopnjema le take, katere rabi za svoj neobhodni obstoj, ki so posledica sprememb okolišnega stanja.

Zanimivo je, da trčimo na slično stanje v duševnem svetu. Taka sporednost pa govori za obstoj sporednega duševnega organizma. Vsak normalno razvit človek razpolaga tudi z elementarnimi psihičnimi zmožnostmi, na katerih sloni na pr. ročno delo — obdelava polja, preprosto mizarstvo, kovaška dela itd. Saj je pa ročno delo prvič razvojno fundamentalno, drugič pa neobhodno potrebno za prehrano, zaslužek, skratka za vitalni obstoj človeka. Vsak človek se privadi onega posla kaj hitro, ki je zanj pač neobhodno potreben. Take dispozicije so bile človeku »vtisnjene« že spočetka, ko se je pričel boriti za svoj obstanek, so se prenašale od pokolenja na pokolenje vse do današnjega dne in

se bodo prenašale naprej, bodo pa tudi odmirale, vse to pa po potrebi. Tudi nove duševne dispozicije pristopajo le po razvojnem pritisku okolišnega stanja ter se po potrebi tudi jačijo, pa tudi ponehavajo ter odmirajo. Vse drugače je z duševnimi dispozicijami, katerih poedinec ne rabi neobhodno, ali pa sploh ne, za svoj obstoj. Te so redko posejane. Zanimivo je tudi, da se dispozicije k v a l i t a t i v n o tem redkeje javljajo, čim manj važne so za neobhodni obstoj. Saj so na pr. veliki umetniki, veliki državniki, pa tudi preroki itd. zelo redki.

Med biološkimi in duševnimi dispozicijami vlada torej značilen paralelizem. Biološke dispozicije se podedujejo, nekatere pridobivajo, pojačajo, pojemajo in izumirajo. Isto pa najdemo tudi na strani duševnih zmožnosti, dispozicij. Tudi te se podedujejo, nekatere pridobivajo, jačajo, pojemajo in izumirajo. Zanimivo je dejstvo, da med biološkimi dispozicijami ne najdemo takih, ki bi ne bile utemeljene po potrebi, medtem ko smo zadeli na psihični plati na dispozicije, ki niso neobhodno potrebne za obstoj človeka. In to so vse one redko posejane dispozicije, katerih so deležni le nekateri, kakor veliki umetniki itd. Take dispozicije tedaj niso bile nujno »porojene«, temveč so nastale le po svobodni odločitvi človeškega razuma, to pa v srečo pa tudi nesrečo človeka. So to prave duhovne dispozicije. Tudi take dispozicije, enkrat pridobljene, se trdovratno vzdrže ter se prenašajo, čeprav zelo pičlo, na potomce. Prav taka ugotovitev pa govori zopet za svojevrstno duševno (personalno) pozicijo »hotečega« človeka.

S tem naj bo sestav dispozicij zaključen. Razločevati je tedaj treba dve veliki skupini dispozicij, in sicer a) fizično-biološke, kot zastopnike fizično-biološkega človeškega bistva in b) duševne dispozicije, kot jedro duševnega človeškega bistva. Duševne dispozicije se delijo v animalne duševne dispozicije, kot zastopnike animalnega bistva človeka, in duhovne dispozicije, kot jedro duhovnega človeškega bistva. V tej zvezi je zanimivo omeniti, da razpolaga tudi živalstvo in rastlinstvo s svojevrstnimi dispozicijami, in sicer razpadejo tu dispozicije le v dve skupini, v fizično-biološke, kakor pri človeku, ter v animalno-duševne. Zdi se, da so slednje pri človeku vsled personalitete specifično »barvane«, medtem ko z duhovnimi dispozicijami žival in rastlina sploh ne razpolagata.

Naš kratek polet na biološko polje je pokazal med drugim razvojno strukturo naše duševnosti, in sicer od duševnih dispozicij preko gonov do razvitih doživetij. Obenem smo se seznanili na kratko s svojim fizičnim razvojem. Nadalje smo videli, da se duševne, pa tudi fizične zmožnosti podedujejo, da niso pri vsakem zastopane. Spoznali smo pa tudi ono vez, preko katere je dednost sploh mogoča. Opis razvojne strukture je pa prikazal tudi to, da ima vzgojstvo svoje meje, ki so pri posamezniku potegnjene ter določene s podedovanimi

zmožnostmi. Vzgojitelj naj upošteva tedaj v prvi vrsti zmožnosti in zanimanje gojenčeveo.

S tem naj je razvojna fizično-biološka in duševna struktura človeka toliko, kolikor jo potrebujemo za umevanje svojega glavnega vprašanja o vzgojstvu, zaključena.

4. Pomen razvojne fizično-biološke in duševne strukture človeka za vzgojo.

V predhodnem poglavju smo navedli, da se pod pritiskom okolišnih sprememb vzbudijo in jačajo dispozicije. Tedaj je pa razven takih okolišnih dražljajev, ki izvirajo vprav kot učinek iz vzroka, mogoč tudi hoten dražljaj, ki izvira namerno, ne mehanično iz svobodnega človeškega udejstvovanja, udejstvovanja vzgojitelja. Vzgojati se tedaj v tem smislu pravi: hotno ugotavljati odnosno vzbujati, jačati izvestne dispozicije gojenca. Človek more tedaj »biti vzgajan« po drugi osebi, more se pa tudi sam vzgajati. Govoriti je treba torej o širši, pa tudi ožji vzgoji (samovzgoji). Samovzgoja je pač možna le pri odraslem človeku, ki je zmožen, da zavzame naproti različnim vprašanjem že samostojno stališče.

Glede na gornjo definicijo vzgoje pa moremo odgovoriti tudi na že sproženo vprašanje o vzgojnih mejah. Vprašali smo se namreč, ali je vzgoja neomejena, ali pa ima meje; ali je absolutna, ali le relativna? Odgovor na to vprašanje je sedaj kaj lahak, namreč da je omejena, le relativna ali z drugimi besedami: vzgojitelj naj vzgaja le v okviru danih dispozicij gojenčevih, katere naj skuša ugotoviti, jih vzbuditi k razvoju, voditi ter jačiti. Nikar naj ne skuša vcepljati novih dispozicij, zmožnosti! Bil bi to brezuspešen poskus. Kakor že rečeno, povprečne zmožnosti, ki so neobhodno potrebne za obstoj posameznika, so itak vsakemu normalnemu človeku podedovane, izredne dispozicije, ki so izven meja take nujnosti, se pa ne dajo kar tako ujeti v mrežo. Vzgoja je torej omejena glede na podedovane zmožnosti posameznika na eni strani in kakor bomo še videli od okolišnega miljeja na drugi.

Oživotvorjenje gojenčevih zmožnosti ni enostavno. Ene izmed njih leže globoko v duši gojenca ter spe tako rekoč »trdno spanje«. Druge so zopet bolj na površju ter je potrebno le neznatnega dražljaja, da se »vzbude«. Najbolje ve vzgojitelj sam, koliko dolgotrajnega napora je dostikrat potrebno, da se prikažejo na gojencu te ali one zmožnosti, ve pa tudi, da dostikrat zadostuje le neznamen slučajen povod, da pokaže gojenec kar naenkrat zanimanje za to ali ono. Marsikdo izmed čitateljev je prišel že v položaj, ko je vprašal začuden svojega sinčka: »Odkod pa imaš to?« Vzgojati pa ne gre kar tja v en dan, temveč treba je smotrnega dela, vzgojati je treba za življenje, v življenje. Kakor že rečeno, je največkrat težko ugotoviti zmožnosti pri

otroku, težko jih je vzbuditi k razvoju, radi tega je pa treba zgodaj začeti. Mnogo truda je tudi treba, preden se vzbujene zmóžnosti uravnajo v pravo smer, da se stopnjema jačijo; premnogokrat jih je treba brzdati. Skrbno je treba bdeti nad gojencem, prisluškodovati tako rekoč spontanemu vzvalovanju in zahtevkom njegove duše. Gledati moraš, da ga ne primeš z besedo preostro; mlada duša je namreč kakor vosek in hitro utegneš v razvoju kaj pokvariti, vendar pa je treba postopati tu in tam ostreje, to pa le tedaj, kadar je treba. Prava vzgoja torej ni lahka, ni enostavna ter zahteva mnogo požrtvovalnosti. Vsak posameznik ima pravico do svobodnega razvoja, saj je pa to tudi globoko ukoreninjeno v bistvu vsakega človeka, vsled česar se vsako nasilje tudi tu maščuje. Ne dresirati, temveč vzgajati! Zato bi naj vzgojitelj bolj opazoval gojenčev razvoj, kakor ga pa vklepal v spone, ter posegel previdno po potrebi le tu in tam vmes. Vse to bi se pa moralo tako zgoditi, da tega gojenec niti opazil ne bi, da je nadzorovan. Kakor hitro pa gojenca vkleneš v spone in se vržeš tako rekoč bolj na njegovo dresuro, pa pokvariš vse. Njegov svobodni razmah otopi, mine ga veselje do udejstvovanja ter utegne postati celo »beba«. Sledi ti sicer na vsak migljaj, to pa povsem mehanski, da celo avtomatično, nikar pa ne upaj, da se ti tako posreči, vzgojiti ga v svobodnega, samostojnega človeka. Zares, »trese se dostikrat gorovje, a vendar se rodi le — miška!«

Pri vsem tem pa ne smemo še na nekaj pozabiti. Mladostnik vsled ustroja svoje mlade duše še ničesar ne ustvarja, ali bolje rečeno, še ni zmožen zavzemati naproti posameznim pojavom in vprašanjem lastnega stališča, temveč le bolj ali manj posnema okolico. Spomni se na opisan primer, ko navaja mati svojega otroka k molitvi. Iz tega pa sledi zopet, da bolj ko besede, zaležejo vzgledi. Le ti imajo čudovito moč in vpliv na mehko dušo otroka, saj vzgledi vlečejo, medtem ko besede v najboljšem primeru le — ganejo.

Po takem razmotrivanju se pa vsili vprašanje: kdo naj izvrši tako težko vzgojno nalogo? Kdo je zmožen upoštevati vse navedene činjenice? Taki zahtevki pač presegajo moči vsakega učitelja. Da zares, ne šola in če kdo, tedaj morejo izvršiti tako nalogo edinole — starši! Kako utemeljimo to? V predhodnem poglavju smo navedli, da spaja starše in njihove otroke dejanska fizično-biološka vez, ali kakor rečemo, pravo krvno sorodstvo. Ta vez je pogoj in osnova družinskemu sožitju vseh članov ene in iste družine. Je prirodna, fizična vez, katere ne bi mogel »razvezati« pa kdorkoli. Ona »prisili« tako rekoč družinske člane, da ostanejo »navezani« drug na drugega ter da si tako delijo trpljenje, pa tudi srečo. Ta vez pripravlja pot tako zvani družinski ljubezni, ki je šele prava duhovna vez človeške družine. Šele taka vez more podeliti osnovni socialni obliki, kakor je družina, ono kulturno-rangovno stopnjo, ki pripravlja pot vsemu na-

daljnjemu duhovnemu razvoju. Prva, fizično-biološka ali krvna vez med člani družine je zastopana tudi pri živalstvu, četudi se zdi, da je ta pri človeku svojevrstno »barvana«. Šele druga vez — družinska ljubezen more podeliti človeku kulturno osnovo, ki mu po njegovem bistvu pripada. Fizično-biološka vez na eni strani in družinska ljubezen na drugi sta ona mogočna činitelja, ki vežeta očeta, v prvi vrsti pa mater, ki je po svojem poslanstvu »izrazit« reprezentant takih vezi, na otroke, otroke pa na starše. Ni čuda torej, če imata mati in oče v prvi vrsti dostop, tako rekoč ključ do skrite kamrice, kjer spe duševne sile otroka. Otrok, ne samo v prvih letih razvoja, temveč vse tja visoko v mladeniško (dekliško) dobo skrbno motri svoja roditelja, posebno pa svojo mater, kako nastopa v posameznih življenjskih položajih, na pr. ko obdaruje reveža, ko se žrtvuje in trpi za svoje družinske člane, ko se daruje, žalosti, vidi pa tudi vse napake. Vse to se »izrazito« vtisne ter najde globok in trajen odmev v mehki duši ter nagiba otroka in »vleče« k sličnemu ravnanju. Točno opazuje otrok nastop očeta, na pr. ko prihaja vinjen iz gostilne, ko preklinja ter zabavlja čez vse vprek. Ni se čuditi tedaj, če tudi otrok poskuša izrekati poedine kletvice, postopati surovo naproti sovrstnikom itd. Iz takega ravnanja postanejo n a v a d e, ki se stopnjema jačijo in rodijo le nesrečo in zlo posamezniku, ki je njihov nositelj, pa tudi ostali človeški družbi. Bolje, da takega člana človeške družbe ne bi bilo, bilo bi vsaj manj gorja na svetu! Iz opisanih razlogov je vzgojna odgovornost roditeljev velika. Često so roditelji zbog svojega nemoralnega življenja, ki ne ostane potomcem prikrito, povod in soodgovorni za nesreče v nadaljnjem življenjskem poteku svojih otrok. Tako se prikaže tudi resnica znanega izreka v pravi luči: »Kakršni starši, taki otroci!«

Često se sliši: saj starši ne morejo paziti vedno na svoje otroke, ko so vendar primorani vršiti tudi poklicno delo itd. Ali temu ni tako! Navadno zadostujejo že posamezni primeri nepravilnega postopanja roditeljev in otrok je pokvarjen, pa tudi le en primer pravilnega nastopa roditelja čisto zadostuje, da nudi otroku vzgojno toliko, kolikor ne premorejo vse šole in učitelji. Ne morem pozabiti dogodka, ki sem ga doživel kot študent nekoč na počitnicah: Reven oče, ki je preživljal veččlansko družino le s pridnostjo svojih rok, je ob pozni uri na potu z dela domov, zmučen vzel iz sklada drv ob potu kolec, ob katerega se je opiral pri nadaljnji hoji. Zjutraj mož ni mogel vstati, je obolel. Prva želja, ki jo je izrazil svoji ženi, je bila: »V kotu je kolec, katerega sem vzel za oporo iz sklada drv ob potu. Vrni ga, ni naša last!« — Kadarkoli pridem v življenju v tak položaj, ko bi se zdelo, da delam komu krivico, mi pridejo vselej znova na misel navedene besede starčka.

Kako je z vzgojstvom šole? Vsakemu mora biti jasno, da šola ne more vzgajati, kakor smo to opisali, in sicer že zato ne, ker bi navedenih

vezi, kakor so fizično-biološke in kakor je družinska ljubezen, tu zastopali iskali. Nadalje se šola s posameznikom in to še v okviru danih zmožnosti ne more toliko baviti, ker je to pri večjem številu učencev že tehnično nemogoče; njena naloga je podajati bolj splošno veljavne zakonitosti, torej učiti ter dajati kvečjemu navodila, kako naj se vzgaja. Učiti, ne vzgajati je prva naloga šole! S tem pa ni rečeno, da učitelj ne more prispevati k vzgoji. Vsekakor stori učitelj v tem oziru lahko mnogo dobrega, to pa le toliko, kolikor je njegovo celokupno ponašanje pred učenci vzorno in pravilno, — torej z vzgledom! Besede same le malo zaležejo. Priznati je treba, da spada prava vzgoja in njen pretežni del v dom, v družino, šola more vzgojo le podpirati. Vsekakor so zahtevki v pogledu vzgoje, o katerih posebno pri sodobnih reformnih poskusih često slišimo, pretirani, neutemeljeni ter neizvršljivi. Šola uči, vzgojno pa le podpira dom.

Kaj je reči v tem pogledu o samovzgoji? Taka vzgoja predpostavlja svobodno samoodločbo posameznika, vsled česar jamči tudi za uspeh. Vsekakor more tudi taka vzgoja nastopiti šele v poznejšem razvoju posameznika, ko se je ta tako rekoč že izločil iz vplivnega območja svojih roditeljev ter je že poklican sam odločati o svojih dejanjih in za nje odgovarjati. Prilike za samovzgojo je dovolj: brzdanje svojih strasti, navajanje k samodisciplini, udejstvovanje v karitativnih društvih itd. Samovzgoja naj bi spremljala posameznika od onega trenutka, ko je nastopil samostojno pot v življenje, pa vse do njegovega groba.

(Dalje.)

Vzajemno delo na šoli.

Alfonz Kopriva.

(Konec.)

To je torej še eden primer, kako se ne sme postopati, kakšna naj bi ne bila nobena učiteljica in tudi noben učitelj, ker to ni le proti slehernemu čutu vzajemnosti, ampak vpliva v največjih primerih, tudi če je nesoglasje med učiteljstvom navidezno še tako skrito, vzgojno zelo razkrajajoče na deco in neredko se dogaja, da se inficira od takih preprirov večina razreda in nastajajo radi tega trenja celo med učenci posameznih razredov, kar je posebno očito pri deklicah. Vzajemnost učiteljstva je torej tudi nemajhen faktor v vzgoji šolske mladine, ki je precej čuječ tresomer za razmere učiteljstva na šoli, katera vse pretresljaje na šoli dobro zabelezuje v svojem spominu in žal, tudi v svojem vse sprejemljivem značaju mnogokrat ohranja. Staršem pa so otroci govoreči diagram, iz katerihčitajo o prilikah na šoli, po katerih potem, krivično ali pravično, sodijo in obsojajo šolo in učiteljstvo. Dodajmo zato našemu delu nekoliko ljubezni, drug drugemu pa več spoštovanja. Masaryk pravi: »Pravi učitelj je le oni, ki ga otrok ljubi.« Kako pa hočeš biti ljubljen, ako še do svojega stanovskega tovariša nimaš često najobičajnejše človeške obzirnosti, da o ljubezni sploh ne govorimo.

Najidealnejše vzajemno življenje je seve na enorazrednicah in dvo-razrednicah. Na prvih nad učiteljem in učenci, na drugi tudi med učiteljema, posebno kjer delujeta mož in žena, ko se moreta, v harmoničnem sožitju, popolnoma uživeti s šolo in katera imata za seboj tudi starše otrok.

VI.

Vzajemno življenje šole z domom.

Starši so činitelj, ki ga pri vzajemnem življenju v šoli ne moremo in ne smemo prezreti, ako hoče biti šola res vzajemna in ljudska, narodna. Brez sodelovanja doma bi bilo tako vzajemno življenje nepopolno.

Zato more privedi pravilno doumeta skupnost učiteljstva na šoli tudi analogno do zbližanja doma s šolo. Polagoma se bo namreč učiteljstvo po takem vzajemnem življenju čutilo soodgovorno za celotno dobro funkcioniranje vsega šolskega obrata. Na ta način bi, kar bi ustrezalo demokratičnim načelom, odpadel del odgovornosti, ki zdaj teži le upravitelje, tudi na ostalo, na šoli delujoče učiteljstvo. Vzajemno pojmovanje med učiteljstvom bo dozorelo tako daleč, da se ne bo le intenzivneje zanimalo za vprašanja vsega šolskega obrata pri vsakomesečnih krajnih učiteljskih konferencah, ampak bo tudi samo po sebi skušalo sodelovati in vplivati v onih smereh in oddelkih tega obrata, ki so bili dozdej le delo po zakonu določenih funkcionarjev.

Misljen je tu pred vsem krajevni šolski odbor, za katerega delovanje in sklepe ne bo le vse učiteljstvo posredno zanimalo, marveč bo tudi samo prisostvovalo njegovim sejam. Tako bo pripomoglo mnogo k parlamentarnejšemu, bolj demokratičnemu vršenju odborovih poslov. Še več! Nujno bo s tem povzročilo ali vsaj delalo na to, da bodo sejam prisostvovali tudi starši, ne samo ozko število uradni odbora. Tako se bo omililo in počasi odpravilo ono nerazpoloženje in ona nezaupnost, ki vlada tolikokrat in marsikje med šolo in domom ter kraj. šol. odbori kot takimi. Ko bo ljudstvo imelo direkten vpogled — kar prav za prav teoretično itak obstoja, ampak ni praktično uvedeno — v delo za šolo, v njene potrebe, ko se bo vse učiteljstvo moglo razgovoriti s starši in po potrebi braniti stališče šole, šele potem bo šola pridobila na ugledu. Na ta način pa bo tudi rasla vzajemnost med domom in šolo ter ne bo več zavzemalo ljudstvo indiferentno, omalovažujoče ali celo sovražno stališče naproti šoli, ampak jo bo smatrala kot bistven del svoje selske, vaške, trške zajednice in bo nasprotno šola poleg cerkve oni forum, kjer se bodo nasprotujoči si interesi krajevne zajednice zopet umirili, zgladili in znašli. Učiteljstvo pa bo na drugi strani na ta način imelo ožji vpogled nele v negativne, opozicionalne, konservativne strani ljudskega značaja, kar vidi ali se mu zdi, da vidi večidel zdaj, ko ni posvečeno v njegovi mišljenje, marveč tudi v vse dobre, gradeče, pozitivne in največkrat za praktičnost

zelo dovzetne in globokoumne vaše osebnosti. Poleg tega pa se bo učiteljstvo z vživetjem v življenje ljudi okoli sebe, ne le okoristilo za svoje šolsko vzgojno delo, ampak bo znalo upoštevati od dela hrapave in žuljave slovenske kmečke roke, ki v tej stiski težko odšteva dinar, ki gre z davki tudi za šolske namene. Znal bo to upoštevati, ko bo učil štednje poverjeni mu šolski mladini, ko bo ravnal s šolskimi potrebščinami, učili, samoučili itd., ko bo izpraševal samega sebe po vsakem dnevu o notranji in zunanji koristi svojega dela.

Tako razumljena vzajemnost šole in doma, roko v roki s cerkvijo, je pa tudi eminentne važnosti za državljansko vzgojo, za močan čut državljanske soodgovornosti.

VII.

Ovire vzajemnemu življenju.

Nešteto zaprek je še poleg spredaj omenjenih, ki zadržujejo vzajemno življenje na šoli: vpliv koristolovske okolice, ki izrablja nesamostojneže med tovariši, ki so bodisi iz prirojenosti ali privzgojenosti v značajnosti, volji, plemenitosti, obzirnosti, ponižnosti itd. premalo utrjeni. S takimi uprizarjajo brezvestneži na šolah nesoglasja, prepire, tožbe. Tudi patološki pojavi pri posameznih tovariših in tovarišicah, neurastenija, histerija, težke družinske, zdravstvene in gmojne razmere, neuvidevnost odločujočih činiteljev za potrebe šole, neprožnost in ozkočrudnost šolskih odredb in odlokov, ki šolo birokratizirajo vedno huje, okostenelost organizacije šolstva, njegove uprave, nezaupljivost raznih oblasti, splošno gospodarsko, politično in družabno stanje držav, kar vpliva na nezaupnost naroda tudi naproti šoli in to zopet na malodušnost učiteljstva, premalo smisla za askezo v zasebnem življenju tovarišev, nepotrpežljivost, lahkomiselnost, v prvi vrsti pa naši predsodki in nezaupljivost pred lastnimi silami, izvirajočo iz nerealnega, predalekosežnega hotenja ali iz lenobe.

Odveč bi bilo podrobneje naštevati vse ovire skupnega na šoli. Saj so tolike, kolikor je odtenkov slabih, negativnih strani človekovega značaja, kolikor je imponderabilij, ki nam jih meče na pot življenje in proti katerim smo često brez moči.

»Tovariš« od 20. nov. 1930 št. 17 piše v uvodniku: »Vse polno je takih malenkosti, ki niso nič, pa vendar pomenijo nekaj v harmoniji človeškega življenja. »Odpravite jih uradno!« — No, saj veste, kaj je uradno. — Stvar osebnega takta je torej ureditev dobrega odnosa tako na šoli med upraviteljem in učiteljem, kakor ureditev dobrega odnosa med šolo in narodom in med narodom in učiteljstvom.«

Glavno je pa, da vse vzajemnost razdirajoče malenkosti, kakor hitro jih zalotimo pri sebi, najradikalneje, pri drugih pa z vso obzirnostjo, odstranjamo in skušamo ustvariti najboljšo možnost mirnega sožitja in sodelovanja na šoli vsaj na podlagi spoštovanja drug proti drugemu. Čim globlji značaj je kdo, tem več žrtev bo doprinesel. Saj pravi nekje Ks. Meško: »Odpuščati in vdano trpeti je znamenje velikih duš.«

Menjavanje razrednikov.

Franjo Čiček.

Mnogokje je prišlo v navado, posebno na šolah, kjer je učiteljstvo več let stalno na šoli in ni nobenih izprememb, da se isto »specijalizira« po razredih in tako ostane, dokler ni kateri službeno premeščen. Pa še tudi takrat še izvrši sprememba le v dotičnem razredu. So slučaji, da je na primer poučevala učiteljica nepretrgoma 25 let in še več vedno le en in isti razred.

Takemu učitelju je naravnost mučno, ako ga zanese usoda v kak drugi razred. Siromak si ne zna pomagati in ne prav uživeti. Dostikrat je posledica temu — slabša ocena kakor prejšnja leta. Lahko umljivo. Svojo »specijalno« snov ima v malem prstu. Leta in leta je gonil isto, sedaj pa nenadoma skok v drug miljè.

Mnogo jih je tudi, ki se po srečno prestanem usposobljenostnem izpitu zabarikadirajo v svoj razred ter se za ostale učne stopnje sploh ne zmenijo. Res je, da je šolski uspeh boljši, če je učitelj navajen svojega razreda. Ali sčasoma kaj rado preide šolsko delo v nekakšno monotono šablono že glede na to, ker si domišljujemo, da smo v svojem razredu itak specijalisti in ni za nas ničesar več novega.

Nasprotno pa zopet trpi šolski uspeh, če je na šoli mnogo izprememb ali če učiteljstvo menjava vsako leto svoje razrede. Na ta način se učitelj nikdar ne more prav znajti na svojem mestu, ker mora vedno le preizkuševati, tipati, iskati in spoznavati.

Zato je potrebno, da se tudi razredni učitelji in učiteljice menjavajo po nekem redu ali sistematično. Glavno načelo bodi: vsak učitelj naj po možnosti predela vse stopnje in razrede. Tako bo vedno vsestransko podkovan in ne bo nikdar prišel v zadrežo, če bo treba nenadoma prestopiti kak drug razred, kar se pogosto pripeti v raznih bolezenskih slučajih itd.

Nikakor pa se mi ne zdi dobro, če stopa učitelj z istimi učenci naprej. Tako imajo ti učenci celo svojo šolsko dobo vedno enega in istega učitelja. Vsak človek ima svoje navade, svoje dobre in slabe strani, ki se jih učenci kaj radi nalezejo nehote in nevede, in to slabih prej ko dobrih. Tudi vplivanje učitelja na učence je na ta način predolgo in tudi pouk postane sčasoma suhoparen, ker učenci že poznajo njegove metode. Zato je potrebno, da se seznanj mladina z vsem učiteljstvom na šoli in prav tako tudi učiteljstvo z vso mladino. Vsakemu naj pride v roke. Le na ta način lahko vzgojimo dobrega člana človeške družbe.

Ponekod, posebno na večrazrednicah, imajo navado, da se specijalizira učiteljstvo po predmetih. Tudi to ni za osnovno in narodno šolo. Vsak razrednik poučuj vse predmete sam! Izjemo tvorijo edinole: verouk, deloma ročna dela in petje.

Sistematično menjavanje razrednikov bi se naj vršilo nekako takole: Dve leti rabi učitelj, da se vživi v svoj razred, t. j. da predela metodično zadevno snov in se podrobno seznanj z učnim gradivom ter da se prilagodi duševnemu obzorju učencev. Nadalje gradi in obdeluje dve leti zadevni učni program po najnovejših pedagoških izkustvih in nadaljnji dve leti poučuje in vzgaja na temelju svojega štiriletnega praktičnega izsledovanja ter na podlagi pridobljenih izkušenj. Videl in spoznal bo, kaj nudi dobrega in koristnega nova tako zvana delovna šola in kaj je obdržati tudi še iz stare šole. Ni vse novo dobro, kakor tudi vse staro ni za nič. Treba je iskati, preizkušati in izbirati ter prilagojevati sedanjemu času in duhu.

Skupno bi torej poučeval razrednik šest let zaporedoma en in isti razred. Nato bi prevzel drugega in tako bi naj vsak učitelj in učiteljica predelala tekom svoje službene dobe vse razrede. Šele nato bi si naj razrednik po možnosti obdržal za stalno določen razred, bodisi da ima zanj več veselja in zanimanja, bodisi iz strokovnih ozirav, seve sporazumno z učiteljskim zborom in če mu še ni potekla službena doba. Izjemo bi tvorili le učitelji (-ice), ki se pripravljajo še na usposobljenostni izpit, ki naj v svrhu prakse vsako leto menjajo razrede in tu in tam tudi izvršujejo učne nastope v ostalih razredih.

Na ta način bi se pouk bolj poživil in korist bi imela dva: učitelj z izobilnim strokovnim znanjem in izkušnjami — bil bi vsestransko dober učitelj in vzgojitelj v šoli in izven nje, ter učenec, ki bi po učiteljevi intenzivnosti dosegel najbolj pravi smoter vzgoje in pouka.

O p o m b a u r e d n i k a. Gornje bi bilo nekako idealno določeno. Ker je pa dandanes učiteljeva stalnost negotova, ne more iti povsod vse tako lepo po vrsti. Na nepričakovano mnogih šolah so med letom premembe v razredih. Vsekako pa je misel primernegega menjavanja učiteljev po razredih prav zdrava. Nikoli se ne sme pri razporeditvi po razredih pozabiti, da je učiteljstvo tu zaradi mladine na šoli in ne mladina za komoditeto in nepožrtvovalnost kakega učitelja. Za vse naj se najde prava meja.

Naše mišljenje.

Fr. Štupar.

Mišljenje je trajno duševno delo.

Mišljenje je dvoje: glavno ali samohotno ter postransko ali nehotno. Samohotno mislimo le bdeči, nehotno pa bdeči in speči. Dokler je človek buden, uravnava ali vsaj more uravnati misli po svoji volji, ko pa zaspi, se volja izloči in mišljenje se razvija neovirano.

Namen samohotnemu mišljenju je doumetje, ki je neobhodno potrebno na življenjski poti. To mišljenje je torej prevažen pojav v človeškem življenju, ker mu uravnava smer delovanja od začetko do konca dni.

Duh pa deluje neprestano: podnevi ovirano po naši volji, ponoči neovirano v sanjah. Nekateri menijo, da je spanje brez sanj najboljšo in da sanje človeka zmučijo. Jaz si pa spanja brez sanj kar ne morem misliti — saj duh vedno deluje. Vsaj jaz se ne spominjam spanja brez sanj, ki me pa nič ne utrudijo; zjutraj vstanem navzlic sanjam čvrst in spočit, samo da je bilo spanja zadosti. Tisti, ki menijo, da spe brez sanj, se sanj le ne zavedajo, ker so jim brez spomina zginile tisti hip, ko so se zbudili. — Vendar pa sanje niso popolnoma nevlivane misli; vsi čuti, ki niso izločeni kakor volja, morajo kolikor toliko vplivati na sanje. Vendar se v sanjah pojavljajo tudi prizori, o kakršnih bi buden človek nikdar ne mislil.

Nehotne misli pa imamo sporedno s samohotnimi tudi podnevi in so nam včasih prav neprilicne ali celo škodljive, ker nas motijo v samohotnih mislih. Kak človek se včasih tako zamisli, da mu v sanjarjenju izgine ves svet. Če ga tedaj kdo nenadoma pokliče, je mogoče, da se ne bo spominjal, o čem je mislil; vsled prejakega nehotnega mišljenja mu je docela odpovedalo samohotno. Dijak, ki se uči zlasti kakega nepriljubljenega predmeta, je tako »razmišljen«, da se kar ne more naučiti. Tudi tega je nehotno mišljenje tako obvladalo, da je bil uspeh samohotnega mišljenja ničev. Molivci se radi pritožujejo, da ne morejo »zbrano« moliti. Tudi njim je zbranost ovirana po prevladujočem nehotnem mišljenju. Nekoč sem na sprehajališču srečal dva dečka, najbrž brata, dijaka. Prav poleg mene je mlajši butil ob drog ob poti. Bil se je tako »zamislil«, da ni videl droga pred nosom in je vanj zadel. To je bil buden »sanjač«.

Takih primerov gotovo pozna vsakdo nebroj, saj nas prepočesto spremljajo v vsem življenju in nas opozarjajo, da naj bolj skrbno gojimo tisto mišljenje, ki naj človeka varno vodi do končnega namena in uspeha. V to svrhu je treba že pri otroku začeti vzgajati voljo, da bo mogla obvladati tudi mišljenje, in sicer se krepka volja samo vzgoji, šibka volja se pa poleg tega mora tudi okrepiti, da bo kos svoji nalogi in bo imela samohotno mišljenje v popolni oblasti.

V šolo spada mnogo vzgoje, če naj doseže svoj namen, kajti gotovo je, da mora imeti vzgojna šola vse drugačen uspeh kakor učna šola.

Zdrav nacionalizem.

Vojteh Čuš.

»Tudi jaz sem Nemeč in ljubim svoj narod,« je rekel vseučiliški profesor jezuit dr. Mihael Gatterer na javnem zborovanju v Beljaku. S temi kratkimi besedami je nemški jezuit izrazil veselo priznanje k lastnemu narodu in svojo ljubezen do lastnega naroda. To je nacionalizem, po naše: ljubezen do lastnega naroda. Razlikujemo pa pravi, krščanski, zdravi nacionalizem, ki je nekaj npravstveno dobrega in pa pretirani, paganski ali ultra-nacionalizem, ki je nekaj npravstveno slabega. Ta zadnji

svoj lastni narod obožuje in prezira ter zaničuje druge narodnosti in jih hoče ponižati za sužnje lastne vladno- in ropazelnosti. Ta paganski ultranacionalizem je prava herezija proti ljubezni do bližnjega.

A kakor odklanjamo pretirani nacionalizem, tako odobravamo zdravi, urejeni nacionalizem. Svoj lastni narod ljubiti ni le dovoljeno, marveč je tudi npravstvena dolžnost. Dr. Krek je govoril l. 1908, torej pred 25 leti slovenskim bogoslovcem na slavnostni akademiji v Celovcu: »Jezik, pravijo, je samo občevalno sredstvo. In vendar vedo, da je zvezan z mojim srcem, zvezan z vsakim dihljajem mojim, z najlepšimi spomini mojega življenja. V tem jeziku sem prvič pozdravil svojo mater, zvezan je s trenutki veselimi in žalostnimi mojega življenja. Ni mrtvo sredstvo kot denar v kupčiji.«

Če čitamo te besede Krekove, ali se ne spomnimo pri tem na Martina Slomška, ki mu je beseda postala vsa nežna, kadar je govoril o ljubezni do materinskega jezika? In materinski jezik je najvidnejši znak narodnosti. Ljubezen do materinskega jezika je ljubezen do lastne narodnosti, do lastnega naroda.

Dr. Krek je govoril pri omenjeni priliki o dolžnosti ljubezni do lastnega naroda: »Premislimo, koliko smo dolžni narodu svojemu, ki nas je obdaril z gotovim načinom mišljenja, nam napolnil glave že v mladosti z nežno filozofijo in poezijo! Samo prejemali smo! Zato pa smo dolžni narodu svojemu kot staršem ljubezen in hvaležnost, spoštovanje in pomoč. Kakor je moja dolžnost, spolnjevati zapoved: Ne ubijaj! Spoštuj očeta in mater! — ravnotako je moja dolžnost, da ljubim svoj narod. To je etiško.«

In v istem Celovcu je govoril 25 let pozneje v dvorani hotela Sandwird bivši kronprinc saški, zdaj jezuit p. Georg von Sachsen o »katolicizmu in narodni misli«. Govor je izšel v »Schönere Zukunft« od 11. junija 1933. Tam stoji: »Materinski jezik je izraz mnogooblično ustvarjene človeške duše, vsled česar moramo imeti pred vsakim materinskim jezikom visoko in globoko spoštovanje, ker prihaja od Boga, je izraz od Boga ustvarjene duše. Zaradi Boga ima vsak narod, vsak rod sveto, od Boga dano, neodjemljivo pravico do svojega materinskega jezika.«

»Del človeštva, ki mu pripadam po telesnem načinu, po dušni zmožnosti in jeziku, to je moj narod. Tu velja: Bog me hoče kot človeka, in sicer kot nemškega človeka. S svojim narodnim telesnim, duševnim in jezikovnim načinom naj služim Bogu in ga poveljučujem. Zato stojim tudi svojim sonarodnjakom po božjem redu bližje nego drugim bratom na svetu. Dolžan sem jim posebno ljubezen. V tem smislu velja beseda severonemškega nacionalističnega pesnika pl. Selchowa tudi za nas: Rojen sem, da nemško čutim, sem popolnoma vpostavljen na nemško mišljenje. Najprej pride moj narod in potem mnogi drugi, najprej moja domovina, potem svet.«

In v knjigi: Hermann Hoffmann, Die Kirche und der Friede, berem: »Nobena država nima pravice, da bi svoji manjšini zabranila kulturno

skupnost z lastnim narodom, nobena vlada nima pravice, da bi kakemu narodu oropala jezik in narodnost, nobena družba nima pravice, da bi kaki manjšini (narodni manjšini) zabranila ali ji v zlo štela izpolnitev lastne kulturne in narodne naloge.«

Eno stoji: Ljubezen do lastnega naroda in jezika je nekaj naravnega, bogohotnega. Zato ima vsakdo ne samo pravico, marveč tudi dolžnost, da ohrani ljubezen in zvestobo do lastnega naroda. To je, kar imenujemo zdrav, krščanski nacionalizem.

Ljubiti svoj narod je torej etična dolžnost. Iz tega pa sledi logično tole: Narod, ki je organiziran v lastni narodni državi, ima dolžnost, da to državo ljubi, da tej državi ohrani zvestobo, da za to državo doprinaša žrtve. (Kajti lastna narodna država je velika dobrina, v njej se narod najlažje razvija in napreduje ter dosega svoj od Boga mu določeni namen. Saj vidimo, kako so narodne manjšine pod tujimi narodi, v tujih državah prečesto zatirane, kako bedno životarijo, se vtapljajo v večinskem narodu in narodno umirajo. Ne morejo se svobodno razvijati, hirajo in umirajo in morajo vsak hip občutiti, da niso gospodarji na lastni zemlji, marveč zelo pogosto nezaželeni gost.

Vse drugače v narodni državi. V teh so narodi res gospodarji na lastni zemlji. Zato zreli narodi tako ljubijo svojo lastno državo. Pripravljani so doprinesti največje žrtve. — Za Slovence velja nedvomno, da imajo razvojno in eksistenčno možnost v jugoslovanski narodni državi. Izven te države so — kakor dogodki pričajo — obsojeni na narodno smrt. Zato imajo Slovenci še poseben vzrok, da ljubijo svojo narodno državo Jugoslavijo. Iz ljubezni do lastnega naroda izvira logično in dosledno ljubezen do lastne narodne države.

Življenje. Veruj življenju, ono uči boljše ko govorniki in knjige. Goethe.

Šesti kongres „Mednarodne zveze za novo vzgojo“.

Anica in Minka Očakar.

(Konec.)

Problem, ki ga skuša Tagore rešiti v svoji šoli je, kako vzgojiti otroka. Vzgojen naj bo tako, da bo mogel deliti popolno duševno življenje družbe, kateri pripada, kajti človeško življenje je samo del onega velikega življenja, v katerem narava in človek tvorita skupnost. Tagore je mnenja, da je nemožne popolno razumevanje drugih kultur. On skuša spraviti indijskega otroka v stik z vsem, kar je najboljše v drugih kulturah tega sveta.

V zadnjem desetletju se je Tagorejeva Santiniketan šola razvila v Visvabharati, nekaka internacionalna univerza. Njen motto »yatra Visvam bhavatyekanidam«, je star bibličen izrek te dežele in pomeni »kraj, kjer

ves svet najde zavetje«. Ima isti duhovni ideal, kot Santiniketan asrama, ki jo je ustanovil pred več ko 70 leti Debendranath Tagore.

Po besedah Tagoreja »Visvabharati« predstavlja Indijo, kjer lahko vsi črpajo duhovne dobrine. Visvabharati pripoznava, da je dolžnost Indijcev, da nudijo tujim narodom najboljše iz svoje kulture, a prav tako tudi oni lahko jemljejo le najlepše in najboljše iz tujih kultur. Najrazličnejše države so združene v Visvabharati po svojih zastopnikih in smoter tega združenja je, »da iščejo in uresničijo v skupni zvezi študija srečanje Vzhoda in Zahoda in tako ultimatično utrjujejo fundamentalne pogoje za svetovni mir s pomočjo zблиžanja misli med dvema hemisferoma«. Tagore je torej vsem odprl vrata v Santiniketanu. Nastavil je učiteljstvo iz različnih pokrajin zemlje, ki je prineslo delce narodnih kultur in ki so sodelovale pri ustvarjanju tega skupnega življenja v Santiniketanu. Naša vera in duhovna dediščina nas uči tolerance in s pomočjo vestno organiziranega študija skušamo pokazati našim otrokom točno perspektivo življenja. Da smo konkretni, naj omenim v tem trenutku, da nam da zgodovina najboljšo priliko, da ustvarimo to perspektivo in Santiniketan je v polnem obsegu to izkoristila. Na našem zgodovinskem študijskem oddelku, morda eden najpopolnejših, najbolje organiziranih, kar sem jih videl (profesor je tudi precej potoval po Evropi), se mnogo trudimo, da si prisvojimo osnovne pojme, obsegajoče najplemenitejše in najboljše o drugih kulturah. Vemo in čutimo, da se pri nas druge kulture udomače, ne da bi mi trpeli, kajti resnica sama manifestira v različnih oblikah, ona ni nikak monopol katerekoli nacionalne kulture.

Toda tu naletimo na razne težkoče. Zahodu je težko doumeti, da bi se moral otresti imperialističnega duha ne samo v politiki, ampak tudi v kulturi. Težko je zanj, da bi srečal na isti višini kot svoje narode podjarmljene in revne dežele kot Indija. Indija se ne more ponašati z bojno slavo, s katero lahko zahod opozarja na svojo kulturo in civilizacijo. Če obstoja zanj zanimanje, temelji to skoraj vedno na predsodkih in mnogokrat preide v nekako pokroviteljstvo in pozornost mineva. Na drugi strani nastopa Zahod s svojo pričujočnostjo v modernem svetu povsod, v vsaki življenski sferi. Mi, na Vzhodu ga proučujemo, cenimo in včasih posnemamo, saj vemo, da vodi moderno življenje v širokem obsegu Zahod. Morda pa obstoja tudi nekaj, kar bi se lahko Zahod učil od Vzhoda?

Vzhod in Zahod se medsebojno še ne razumeta. Vzhod želi in skoraj vedno ponižno skuša razumeti Zahod, toda Zahod se noče približati Vzhodu v istem duševnem prijateljstvu in medsebojnem delovanju. Zmagovalni duh, s katerim se Zahod približuje Vzhodu, rodi odpor in s tem se neguje duh ozkega nacionalizma. V Indiji, izven Santiniketana, najdemo dokaze tega ozkega nacionalnega duha, ki raste vsepovsod in ovira delo v Santiniketanu, da je tisočkrat bolj težko. —

Preden končam, bi še omenila, da smo dva dni našega kongresa porabili za skupne izlete; enega v gore, drugega v Bordighero in San Remo v Italijo. Vsa družba je bila izredno vesela, saj se tudi ne vidi vsak

dan, kako drvi 50—60 velikih avtobusov po gladkih, lepih cestah mimo dišečih jasminovih nasadov in slikovitih oranžnih gajev v romantične gorske soteske. V kopališču svetovnega slovesa, v razkošnem mestu Cannes, nas je pozdravila odlična družba, na čelu župan dr. Gazaguairé; dve ladjici »Esterel« in »Chanteclair« sta nas odpeljali na idiličen otok Saint Honorat. V prijetnem, slikovitem smrekovem gozdičku so člani provençalske akademije pokazali svoje ljubke narodne plesne v narodni noši, kar je bilo nepričakovano lepo.

Zvečer nam je mesto priredilo plesni večer na morju, tako fantastičen kot prizori iz Tisoč in ene noči...

Poleg drugih prelepih spominov hraniva s sestro v spomin na ta kongres tudi drobne, oljčne vejice, prevezane z belim svilenim trakom. Vseučiliški profesor Claude Gilli je organiziral 7. avgusta v gledališču na čast kongresistom francoski praznik, ki naj bi bil simbol miru. Ob tej priliki so poklonile ljubeznive Ničanke vsem 1700 udeležencem male oljčne vejice. Vsi smo razumeli njih tiho govorico. Mir in ljubezen v nas, mir in ljubezen krogi nas, da bo človeštvo bolj srečno.

Ta svetovni kongres je bil nedvomno velikega pomena tako za posameznika kot za celoto. V vsakem udeležencu je vstala zavest, da ni sam v tem težkem delu za vzgojo mladine, marveč nas je mnogo, ki delamo in trpimo, da dosežemo isti cilj. Ta zavest nam je vlila novih moči, da se s podvojenim veseljem žrtvujemo tistim, ki so nam dani v oskrbo in poglobimo v njih čut za vse dobro in lepo.

Težko nam je bilo ob slovesu, še težje bi nam bilo, če si ne bi obljubili, da se zopet srečamo na 7. svetovnem pedagoškem kongresu, ki se bo vršil leta 1935. Kje, še ni znano, predsednica Mrs. Ensor je sprejela uradno vabilo iz Avstrije, Poljske, Holandske, Brazilije in Kitajske.

Zato toplo priporočam vsem cenjenim tovarišicam in tovarišem, da si do tedaj prihranite nekaj denarja ter se priučite vsaj za silo francoščini ali angleščini in tako na svidenje na prihodnjem kongresu, morda v Evropi, morda na ladji, ki nas bo ponesla v Deželo smehljaja, v Deželo lotosovega cvetja.

Posebnosti kanadskega šolstva.

Dr. L. Sušnik.

(Dalje.)

Najbolj nenavadno se zdi na prvi pogled, da osnovna šola ni obvezna in ne brezplačna, kajti v evropskih državah so že skoraj povsod prišli do nasprotnega stališča. (Vendar pa je n. pr. na Holandskem, ki ima vzgledno urejeno šolstvo, v veljavi načelno stališče šolnine.) Na vsak način je québeški princip bolj demokratičen, saj je rezultat večje svobodoljubnosti v Severni Ameriki, kajti tudi države Unije niso še vse vpeljale šolske dolžnosti. Družini je dano na prosto, da pošlje otroke v šolo ali ne, nihče je ne sili k temu. A na drugi strani je v splošnem vendar obvezana plačati

letno zmerno vsoto za vsakega otroka v starosti od 7—14 let. Ta direktna žrtev za omogočenje vzgoje uči starše ceniti to dobroto in se je zato sami radi poslužujejo ter se sploh bolj zanimajo za dobro uspevanje šole. Ugovarjati bi se dalo temu načinu kvečjemu, če bi bil obisk šole dejansko slab. To pa v resnici ni, nasprotno: izmed vseh provinc v Kanadi, ki imajo vpeljano brezplačnost in šolsko obveznost, je v provinci Québec obisk (vpis) najboljši¹ saj je dosegal že leta 1923 nad 95%, v več vaseh in mestih celo 100%, rednost obiska (z ozirom na zamude) pa je bila v šolah vseh stopenj 78,4%.²

Za šolo prispevajo in šolsko komisijo tvorijo davkopllačevalci, ne le rodbinski očetje. Pač zato, ker so navadno oboje obenem, sicer pa vsekako interesirani na splošnem napredku mladine.

Kar se tiče vpliva raznih vzgojnih činiteljev, je odločevanje porazdeljeno sorazmerno in smotreno: faktično in neposredno upravo ozir. vodstvo ima krajevna šolska komisija, načelno Cerkev, strokovno osrednji šolski svet, splošno (narodno) pa civilna oblast. Je to nekak kompromis, ki ni zamišljen a priori na nobenem le izključno teoretičnem principu, ker je izšel iz skoro stoletne borbe za dobro šolo in sloni na težko pridobljenih zmagah ter na mnogih praktičnih skušnjah.

Središče vsega je krajevna šolska komisija z obširno civilno, finančno in versko avtonomijo. Ima slično vlogo kot svojčas cerkvena občina ozir. župnija: le zato se je tozadevna reorganizacija šolstva tudi dala uspešno izvesti. Tako je dana družinam dragocena garancija, da bo šola res delala v soglasju z njimi v verskem in narodnem oziru. Zato je šola vedno verska in francoska odn. angleška. — Napram tej komisiji ima osrednji šolski svet predvsem nalogo, da daje strokovnovzgojne smernice: komisije jih rade volje upoštevajo nele zato, ker si tako zagotove denarno pripomoč s strani vlade, ampak ker so te smernice same na sebi pametne in pospešujejo dober uspeh.

Cerkev sedaj ni direktno zastopana v krajevnih komisijah. Župnik ni njih član, a ima pravico pregledovati šole svoje veroizpovedi in izbirati knjige, tičoče se vere in morale; poleg tega ima sploh širok moralni vpliv v kraju in seveda posredno tudi v komisiji. Če upoštevamo zraven privilegirano mesto škofov v osrednjem svetu, je to dovolj jamstva, da ostanejo šole v verskem oziru neoporečne, brez vsakega poseganja v avtonomijo šolskih komisij.

Delež države se zdi na prvi pogled majhen. Provinca nima prosvetnega ministrstva, a v resnici vrši vse njegove posle osrednji šolski svet, le da ni zbornicama odgovoren. Ideja ni slaba. Vzgoja je predelikatna zadeva, da bi smela brez škode biti odvisna od strankarsko-političnih

¹ Prim. E. Roy l. c. 249, 229.

² Prim. Rapport du Surintendant de l'Instruction publique de la Province de Québec pour l'année 1923—24. Québec 1924, str. XVII.

bojev, ki jo preradi mečejo iz enega ekstrema v drugega. Stalnost in neodvisnost dajeta vrhovnemu upravniku možnost, da se posveti brez ozirov samo prospehu šolstva in da lahko premišljeno zasnuje in počasi izvaja reforme, ki so nujne za dober napredek. In značilno je, da je imel tako šolski oddelek v tej pokrajini v dobi 40 let (od 1876—1916) le dva šefa.

Na drugi strani ima pa vlada pravico imenovati lajiške člane osrednjega sveta in pa nadzornike: tako vrši s svoje strani uspešno kontrolo nad razvojem šolstva. Sicer pa morajo delati kandidati za inspektorje izpite pod nadzorom osrednjega šolskega sveta, ne pa države. Vlada torej ne more nikomur delati sile v šolskih zadevah, pač pa čuva in pomaga, da se šolstvo lahko primerno razvija.

Kar se tiče učiteljstva, je potemtakem jasno, da nima kake posebno odločilne moči. Ker ga imenuje krajevna komisija, je učitelj primoran, da upošteva voljo in želje staršev. Je res namestnik družine v šoli kot njeni podružnici, zato je razmerje med šolo in domom ozko in zaupljivo. Senčna stran, kot jo opažamo tudi drugod, kjer imajo lokalni faktorji glavni vpliv pri šoli, n. pr. v Združenih državah ali v Švici, je to, da je učiteljstvo v primeri z drugimi stanovi včasih slabše plačano, vendar se tudi v tem oziru razmere stalno izboljšujejo.

Največja prednost tega sistema je, da se šola prilagodi zahtevam staršev v posameznih krajih po veri in narodnosti. Politika je iz nje izločena, vse manjšine so v francoski Kanadi zadovoljne, dočim se to o angleškem delu Kanade ne more reči. Tam vlada v šoli verska nevtralnost in narodna pristranost, dvoje nesreč, ki dušita šolstvo večjidel po vsem svetu. Organizacija šolstva v provinci Québec je najlojalnejši poskus, da se zadovolje vse legitimne želje in da vsakdo lahko svobodno šola otroke po svoji volji. S tem so odpadli vsi vzroki za spore, ki delajo drugod to vprašanje tako pekoče.

c) Stanje šolstva.

Osnovne šole se lahko obiskujejo navadno od 5.—16. leta. Če občina ne odloči drugače, se plačuje v vsakem slučaju šolnina (pristojbina), in vsi otroci od 7.—14. leta jo morajo plačevati neglede nato, ali hodijo v šolo ali ne, vendar se zaradi ev. nerednega plačevanja ne smejo izključiti.

Dele se pa osnovne šole na več stopenj. Na deželi, kjer so naselbine dostikrat še redko posejane, so bile še nedavno večinoma 4 letne, v večjih vaseh in mestih 6 oz. (s pripravljalnimi razredom) 7 letne (écoles modèles); sem se štejejo tudi angleške »High Schools« s 7. in 8. letnikom, ki imajo višje organiziran pouk na strokovni podlagi. — Po reformi za osnovne šole in učiteljišča, ki je bila sprejeta l. 1922, naj bi bile ljudske šole v splošnem 7 letne in imele 3 tečaje; zadnji (od 12.—14. l.) je dopolnilen

in se specializira po strokah (poljedelski, obrtni, trgovski in za dekleta gospodinjski). Zato dobe vsaj še eno učno moč. Ta preuredba se je v glavnem že izvedla: šole, ki so jo izpeljale, dobivajo posebno državno podporo. Sedaj pa traja pouk skupno že 9 let: 1 pripravljalo leto, 6 letni osnovni tečaj, kar ustreza v splošnem 8 letnikom v drugih provincah, ter dveletni nadaljevalni tečaj. Učni predmeti so običajni.

Kar se tiče učnega jezika, je seveda povsod materinski. V meščanskih krogih pa želi prebivalstvo, tako francosko kot angleško, da se otroci uče tudi drugega jezika, in zato so tod šole večkrat dvojezične.

Šolskih občin je bilo l. 1930 1643 s 1832 šolskimi korporacijami (1490 kat. in 342 prot.).

Javnih provincijskih ljudskih šol je bilo l. 1929/30 7446 (6738 kat. in 708 prot.) s 521.057 šolarji, zasebnih pa 547 (523 kat. in 24 prot.) s 60.059 otroki. Od celotnega števila 581.116 učencev v 7993 šolah jih je bilo v 7261 kat. 505.969, v 732 prot. šolah pa 75.147. Odstotek obiska v vseh je znašal 80,4. Učnih moči: 20.513.

Pri protestantskih šolah so vštete tu osnovne (599), vmesne (66) in višje ali High Schools (67), kar da v celoti 11 letnikov šolanja. Učiteljev je bilo v njih 2611 (2290 žensk in 321 moških):

Katoliške šole te vrste obsegajo 22 otroških vrtcev, 6624 osnovnih in 615 nadaljevalnih šol. V osnovni šoli je bilo 471.192 otrok, v nadaljevalnih tečajih pa 21.197. Učiteljskih moči je bilo v teh kat. šolah 17.902 (14.584 ženskih in 3318 moških). Od prvih je bilo nekako 43% redovnic, od drugih pa 74% redovnikov.

V specialnih šolah (2 za slepe, 3 za gluhoneme, 1 za nerazvite otroke) je bilo 733 učencev, v indijanskih šolah pa 1433.

Prestop na učiteljsišče je mogoč po dovršeni popolni osnovni šoli na podlagi posebnega sprejemnega izpita. Učiteljsišča so navadno dvorazredna; imajo pa še 1—2 leten višji tečaj, ki ga obiskujejo večjidel že diplomirani učitelji za izobrazbo v raznih vrstah višjega oz. strokovnega pouka. Izmed 20 učiteljsišč je 19 kat. (17 za dekleta in 2 za fante) in 1 prot.; v prvih je bilo 1773, v zadnjem pa 148 pripravnikov oz. pripravnic. — Višja normalka za profesorje je pri univerzi Laval z 29 moškimi kandidati; poleg te sta še 2 pedagoška instituta v Montréalu.¹

Začudi nas izredno visoki odstotek učiteljic pri ljudskem šolstvu. Razloži se iz dejstva, da je v njih zaposlenih dosti redovnic, in pa, ker

¹ Prim. H. H. Stevens, Annual Survey... l. c. str. XXXVIII. ss., dalje Rapport du Surintendant de l'Instruction publique de la Province de Québec pour l'année 1930-31, Québec 1931, str. XVII. ss. (Je to debela knjiga, ki vsebuje natančna poročila vrhovnega nadzornika s skupnim pregledom o stanju in delovanju vsega šolstva, izčrpna izvestja vseh nadzornikov, ravnateljev učiteljsišč i. dr., obsežne statistike, podatke o plačah, nagradah, pokojninah, izpitih, knjigah, sejne zapisnike kat. in prot. odbora osrednjega šolskega sveta in okrožnice vrhovnega nadzornika, tako da je tudi vsa javnost podrobno poučena o vseh šolskih zadevah).

se moški rajši posvečajo drugim poklicem. Pa tudi učiteljice službujejo v šoli dostikrat le začasno in se kader zato zelo menjava: l. 1923 je bilo le 2541 lajiških učiteljic nad 5 let v službi. Pa tudi plače niso zmeraj dovolj vabljive: so pa pri učiteljih povprečno trikrat višje kot pri učiteljicah, pri protestantskih v splošnem boljše kot v katoliških (redovnice!); tudi so na deželi manjše kot v mestih. Kat. učitelj lajik dobi povprečno 1638, učiteljica pa 393 dolarjev na leto, kat. redovnik 562, redovnica 381, prot. učitelj 2420, učiteljica pa 1079 dolarjev — za naše pojme že velike vsote.

Tudi strokovno šolstvo je dokaj razvito. V obrtnih šolah je bilo ca. 1000 učencev, v kmetijskih, gospodarskih, tehniških, umetniških 2964 itd. Mnogo je bilo zlasti takih večernih šol z okrog 30.000 učenci. Od dominija podpirane dnevne šole so štejele 6203 učence, večerne in dopisne pa 38.291. Izmed važnejših šol so 3 poljedelske, 7 tehniških, 16 umetno-obrtnih, 2 umetniški in 3 pedagoške.

Visoko in srednje šolstvo je bilo v francoski Kanadi od nekdanj čisto samostojno in je ta značaj ohranilo do danes. Vodilno vlogo ima univerza Laval v Québecu ne le po svoji starosti in številu slušateljev, temveč tudi kot organizatorno in nadzorno središče. To stališče nas spominja na stari francoski oz., ker ni obvezen, ampak prostovoljen, na angleški sistem. Vseučilišče združuje namreč v svojem okrilju deloma v lastnih poslopih, deloma v drugih mestih, lahko šole vseh stopenj, ki se mu pridružijo kot redne (affiliées) ali izredne članice (agrées) ali pa stopijo sicer v zvezo z njo (annexées). Redno včlanjene so lahko šole v isti pokrajini, izredno v drugih provincah, priklopljene pa ji predložijo le učne načrte in diplome v potrditev, da imajo tako večji ugled, a ostanejo drugače čisto samostojne.

(Dalje.)

Pojmovanje o volji.

F. Lužar.

O volji je že razmišljalo prav mnogo učenjakov, a prav zato se je težko odločiti za prave misli o tem predmetu. Na zborovanju »Slomškove družbe« dne 29. julija je predaval o volji g. upravitelj P e r o H o r n in izvajal oziroma podkrepil svoje misli z raznimi praktičnimi zgledi, ki se ozirajo na pravi pouk. Ker je pa stvar toliko abstraktna, da je ni mogoče kar v kaki debati ugotoviti, sem zbral najprej v preudarek razno, že po širnem svetu ugotovljeno gradivo. S tem bo najlažje umljiv pozneje priobčen Hornov referat.

V filozofskem nemškem besednjaku dr. H. Schmidta (Jena) je navedeno o volji naslednje: Volja je zavest duševnega življenja v toliko, kolikor je izpolnjena iz kake čustvene predstave o kakem bodočem (eines Künftigen), kar je lahko dovedeno po innervaciji moto-

ričnih živcev. »Volja je želja, ki je v zvezi s predpogojem dosegljivosti zaželenega« (Herbart); »predhodna slika o posledicah premikanja ali gibanja« (James); »ako kaj hočem, je moja psihična vsebina odlikovana pred drugimi psihičnimi vsebinami, ki predstavo zaželenega gibanja, spremljano po pozitivnem čutu implicite ali explicite že vsebuje«. (Ziehen). »Volja in intelekt sta eno in isto« (Spinoza).

Volja torej ni posebna duševna moč, ona je samo duševna situacija. Iz tega sledi naravnost, da ima volja svoj pogoj (ursächlich bedingt), kakor vsaka duševna situacija, da torej ni brezvzročna, ali kakor pravimo »prosta«.

Ziehen navaja v svoji »Psihologiji« str. 293, da je volja odvisna od treh faktorjev:

1. od initialnega občutka in daljnjih interkurentnih občutov;
2. od naših aktualnih predstav;
3. od naših latentnih predstav.

Prosti smo in se tako čutimo najprej v toliko, da ne določa samo prvi faktor (zunanji dražljaji) naše dejanje, temveč določajo in spreminjajo to tudi naše predstave. Za naš občutek svobode je drugič važno dejstvo, da poleg naših aktualnih predstav tudi naše latentne predstave naše dejanje vežejo. Vprav zato, ker so zadnje za nas nezavestne, se nam naše dejanje ne kaže naravnost iz motivnih predstav določeno, temveč se nam kaže »prosto«. Mi mislimo, da moramo pritegniti še nekega »poljubnega« faktorja k razjasnitvi naših dejanj, da daje smer naše volje; a ta dopolnjujoči faktor so, kakor dokazuje psihološka raziskava, samo latentne (vezane) »nezavestne« predstave. Naše ravnanje je necessirano (upotrebjeno) kakor naše mišljenje. Vzgoja in zakonodajstvo imata samo v tem kaj smisla, ako more biti volja ž njima določena ali determinirana. Saj postavlja ta vzgoja in zakonodajstvo moralčne in pravne zahteve in osnove, spomine in svarila kot motive ali kavzalne momente v duševno življenje. Moč volje se okrepi z vajo, njena moč raste z uvidevnostjo. Čim višji je razvoj, toliko manj stoji volja pred zunanjimi vplivi, temveč je določena po idejah in idealih. Končni cilj sveta je (po Heglu) zavest duha o svoji svobodi in vprav s tem o resnici svoje svobode. Ta svoboda je samozapoved in obsega neskončno potrebnost (unendliche Notwendigkeit). — Za primerjanje nasvetuje ta slovar še gesla: Prostost, dejanje, motiv, determinizem, voluntarizem, potrebnost in nagon. Ako pogledamo istotam pri besedi voluntarizem, čitamo tole:

Voluntarizem je ona smer psihologije (ali metafizike), ki smatra voljo za osnovno funkcijo duševnega življenja ali kot temeljni princip obstoja samega sebe (An-sich-des Seins). Izraz voluntarizem je prvič porabil Tönnies l. 1883. Klasični filozof metafizičnega voluntarizma je Schopenhauer. Njemu je volja reč sama na sebi (das An-sich der Dinge). Modroslovec Wundt pa pravi: »Voluntaristična psihologija nikakor ne trdi, da je volja edina realno obstoječa oblika

psihičnih dogodkov, temveč ona le trdi, da so s psihičnimi dogodki tesno vezani občutki in predstave in da so po analogiji izražanja volje vsi psihični dogodki v medsebojni odvisnosti: kot neprenehoma gibljivi obstoj v času in ne vsota pripravljenih objektov (beharrender Objekte).«

Brockhausov konverzacijski leksikon (14. izdaja, l. 1898) navaja ad Wille takole:

»Volja je splošno označenje za skupino duševnih dejanj z ozirom na skupno premembo sedanjega in ustanovitev bodočega stanja. Starejša psihologija je smatrala voljo kot tako zvano možnost (Vermögen) duše ali višjo možnost poželenja (das höhere Begehrungsvermögen), to se pravi, kot enotno in samostojno osnovno moč, iz katere naj sledijo posamezni izrazi volje kot posledice (Wirkungen). V novejši psihologiji smatrajo voljo deloma kot produkt ali kompleks čuvstev in predstav, deloma ji priznavajo v ožjem ali širšem smislu neko prvotno samostojnost. Moderna psihologija, ki smatra vse psihično kot prikazen zavesti (Bewußtseinserscheinung), polaga glavno vrednost na izkaz neke elementarne funkcije zavesti kot splošno podlago za vse, kar imenujemo voljo. Tako je Wundt našel v apercipiji kot notranjem delovanju preprosto, notranjo voljo. Nasprotno od iskanja nekega kvalitativno preprostega načina za psihološko analizo volje, je prišla v duševno znanost navadna besedna uporaba. Po njej se označuje volja kot komplicirano duševno stanje, h kateremu pripada občutek ugodja ali neugodja kot motiv in ena ali več predstav kot smoter.«

Slovenski zbornik »Domači vedež« ima na str. 696 naslednje o volji:

»Volja je trden sklep, da bomo nekaj izvršili v zavesti, da je to mogoče in da se da izvršiti, ako se potrudimo za to. Imeti voljo se pravi, biti odločen in podrejeni svoje sklepe razumu in premisleku. Trdna, železna volja je osnova uspeha. Zato je vzgoja volje zelo važna in odločilna za življenje. Gojenci ne smejo biti sužnji tuje volje, ampak pustiti jih moramo, da sami pokažejo svojo voljo za dobra dela. Hibe volje se kažejo z neodločnostjo, nedelavnostjo, z nedostatkom ovladanja samega sebe. Na žalost vaja v samostojnosti volje ni v vzgoji naših šol, narobe, šola često vzgaja nesamostojne ljudi, ki so kakor stroji. Močna železna volja je ključ k življenjskemu uspehu in zavora zoper obup, vzpodbuda na novi poli k zmagi. Volja je izpostavljena tudi boleznim. Histerija se smatra za tako bolezen enako kakor disbulija, ki javlja z bolnimi željami in z neodločnostjo. Volja je v glavnem odvisna od zdravstvenega stanja živcev.«

Kakšne so kake bolj konkretne misli o vzgoji volje in volji sami na sebi, najdemo v najnovejšem »Lexikon der Pädagogik der Gegenwart«, ki ga je uredil dr. Josef Spieler. Tu sta v II. zvezku, str. 1298 odstavka od J. Lindworskega o pedagogiki volje in psihologiji volje. Lindworsky je izdal o tem posebno knjigo, a ta leksikon obsega kratek pregled ter je vredno, da ga v prevodu navajam.

Znanstveno stanje pedagogike volje je enako psihologiji volje, a zato

je bilo to stališče zelo gibljivo in večkrat nasprotujoče. Šele kritična predelava modernih poskusnih raziskovanj o volji je dovedla do jasnih in trdno očrtanih stavkov. Priporoča se tu ločiti zunanja dejstva in notranje življenje volje.

I. Glede zunanjih dejstev se zahteva sistem premikajočih (gibljivih) in delnih duševnih predstav. Te delne in večkrat izolirane predstave naj vzgojitelj združi v skupne predstave. Ponavljanje takih predstav je pogoj za izvežbanje delnih premikajočih predstav. V tem stanju naj vzgojitelj misli na končni cilj. Šele ako nastane z nepazljivostjo pri govoru, pisanju in drugem delnem izvrševanju kaj nepopolnega, naj se s skrbnim ponavljanjem zopet popravi in prav izobliči. Z nravno vzgojo je ta postopek važen, ker ima vsako nravstveno ravnanje dokaj konkretnih zahtev, s katerimi je treba otroka šele seznaniti in privaditi.

II. Za notranje življenje volje velja v splošnem, da se lahko nanjo vpliva samo z nekimi vrednotami ali motivi.

1. V formalnem oziru:

a) Sklep naj bo dobro premišljen, idoč na prava sredstva in ne prepočasen. Te lastnosti dobrega sklepa so lahko že same na sebi sklep volje. Zato naj gojenec na zgledih dobro spozna, kako se pride do temeljitega preudarka k smotru volje. Enako mora spoznati na zgledih, da ne zadoščajo polovičarski sklepi. Slabe posledice naj ga svarijo. Isto velja za vzgojo primerno hitrega sklepa.

b) Izvršujoče dejanje. Vse izvršitve imajo večinoma na sebi težkoče, zaradi katerih otrok izvršitev tolikrat opusti. Take težkoče, n. pr. utrujenost ali lenobo, mora vzgojitelj razvrednotiti in predočiti veliko vrednost izvršitve, ki vodi do konca. Zgledi iz življenja velikih najditeljev in raziskovalcev so kmalu pri rokah. Istemu namenu služi dejanska poskušnja; n. pr. predelava kake ne prelahke knjige. Izvršitev ročnega dela, ki zahteva posebno skrb, napravi pogumno zavest v lastno znanje in kaže živo doživeto veselje izvršujočega dejanja volje. To je pač edina možnost z v a j o vplivati na tvoritev volje. Nasproti mnenju starejših mislecev je treba poudariti: vsaka vaja vpliva le toliko na obliko volje (willensbildend), v kolikor vceplja vrednote. N a v a d a kot dresura prihaja v poštev samo za zunanje dejanje volje. Za notranje življenje volje ima samo pomen, da napravi kako ravnanje prikupljivo.

2. V materialnem oziru: Pot življenja (Lebensführung). Prej se je mislilo, da je mogoče za sposobnost volje dati neko notranje nagnjenje za določene moralne cilje, a danes mislimo, da je mogoče na smer volje vplivati samo s predstavljanjem vrednot, ki so v onih moralnih ciljih. Tu in povsod potrebno posredovanje vrednot je najvažnejša in najtežja naloga vzgojitelja volje (Willenspädagogen). On mora že v otroku nahajajoče subjektivne vrednote najti in pokazati, da je to, kar že otrok vrednoti, že v onem cilju življenja in za kar vprav hoče pridobiti otroka. Nadalje mora otroku že v majhni meri nahajajoče vrednosti povečati in tudi te vrednotiti. Ako se ne misli na posamezne cilje, temveč na celotne

smeri značaja in poti življenja, je treba cel svet vrednot (Wertwelt) v dušo otroka postaviti. Ker se pa ta svet vrednot končno le potom spomina ohranjuje in zopet predstavlja, je treba kolikor mogoče delati po zakonih tvorjenja in razširjenja kompleksov. Vzgljedno je tako tvorjenje kompleksov (Komplexbildung u. Komplexverknüpfung) provedel sv. Ignacij iz Loyole v duhovnih vajah. V poklicnem idealu gojenca se združuje vrednostni kompleks v idealu nasledstva Kristusa.

III. Motnje življenja volje: Nobenega vzroka ni, da bi mislili na razpad ali le oslabiljenje funkcije volje. Vse tako zvane motnje volje se razlagajo iz pomanjkljivih ali napačno stavljenih ciljev. Te najti in nadomestiti z novimi mora zdravstveno vzgoja volje. Zasluga individualne psihologije je, da kaže kako nastanejo mnoge napake otrok samo v tem, da se za kak opravičen cilj n. pr. veljava samovladanja, izbirajo napačna sredstva. —

Drugi zadevni odstavek zbornika »Lexikon der Pädagogik der Gegenwart« ima naslov »Willenspsychologie« (II. zv., str. 1300). Torej o psihologiji volje. Sestavek je tudi od Lindworskega.

I. Obstoje in posebnost volje je priznana po Aristotelu in večini velikih filozofov, enako po splošnem človeškem prepričanju.

Po F. Brentanu in nekaterih školastikih s čuvstvom združeno postavljena v en življenjski razred, po angleških senzistih in začetni moderni psihologiji sploh zatajena, je bila človeška volja šele ob prehodu minulega stoletja z eksperimentalno psihologijo (N. Ach, A. Michotte i dr.) dostopna eksaktnemu opazovanju in kot dejanje jaza (Tun des Ich), kot aktivno stališče subjekta opisana.

II. Vrste in lastnosti: Stremljenje in begljivost ali odpor (Streben u. Fliehen, Lieben u. Hassen) sta dve različni vrsti volje in vzeti kot gotovost. Nasproti temu je delitev v močno in slabo voljo danes vzeti kot negotovo ter je nadomestiti s pogojno in brezpogojno voljo, t. j. voljo za vsako ceno. — Velike pozornosti je vredno opazovanje A. Michotta, da ni treba, da bi bil akt volje izoliran, temveč lahko navdušuje (»beseelen«) vsak drug človeški akt. To je dejstvo, ki opozarja na veliko previdnost pri opazovanju in opisu doživetja volje.

III. Funkcija volje: 1. Pri zunanjem delu (premikanju mišic). Volja ne more naravnost postaviti gibljive organe v premikanje, ampak le posredno. S slučajnim uspešnim premikanjem mora nastopiti predstava premikanja, t. j. optične ali kinestetične motorne slike tega gibanja in pustiti sledi spomina (dispozicije). Ako se te predstave ali dispozicije zdramijo, sledi samo na sebi asocijsko gibanje. Volja pa lahko vstopi v delovanje le takrat, da se odloči s stremljenjem in s pozornostjo na eno ali drugo gibno predstavo. S tem se pripadajoče predstave in predstavne dispozicije ugodno pospešijo. Torej je kretnja pozornosti sredstvo za ureditev tokov gibljivosti.

2. Sklep. Pogoje vsake spontane volje je zavest kakega vrednega cilja (motiva). Končno dejstvo, ki se vselej opaža, pa ne dá kavzalno

(vzročno) razjasniti, je, da se naše stremljenje brez vsega drugega v vrednem (ugodnem) slučaju proti temu obrne, v nasprotnem pa (kot ovira) odvrne. Ako se stopnjuje vrednost cilja, se stopnjuje le na videz intenziteta stremjenja; a volja je potem vedno brezpogojna, t. j. zraven so vzete v zakup manjše ali večje brezvrednote, da se doseže cilj. Vendar pa ne sili nobena vrednota stremjenja, temveč lahko ustanovi da ali ne; med dvema danima vrednotama ne more izbirati. V tem obstoji najmanjše bistvo, kar trdi nauk o svobodi volje (Willensfreiheit).

Izobrazba naroda

II.

C. kr. okr. šol. nadzornik.

Iv. Hribski.

Leta 1913., t. j. v 13. službenem letu, sem bil imenovan za novomeškega in črnomeljskega okrajnega šol. nadzornika. Za uradni sedež so mi odkazali Novo mesto. Pred tem imenovanjem pa sem doživljal značilne dogodke. Naj jih navedem nekaj. Okrog božiča dobim pismo z nemškim naslovom. Ker doslej v nemščini pisanih pisem nisem bil vajen, sem bil prav radoveden, kdo in kaj mi piše. Hitro ga odprem. Osupnem že ob nagovoru: Vaše »blagorodje«! Križ božji, kdo me vendar vleče z »blagorodjem«? Hitro vržem oči na podpis. Še večje presenečenje. Lastnoročni podpis samega barona Schönbergerja, c. kr. okr. glavarja iz Kočevja se mi zablišči pred očmi. Menda mi vendar ne pošilja kakega ukora, si mislim, in berem dalje. Nič takega. V prav aristokratskem tonu in krepkem nemškem slogu me prosi, naj mu sporočim, kdaj bi se hotel in mogel osebno predstaviti gosp. dvornemu svetniku Kaltenegerju, vitezu Riedhorstu. Baronu, t. j. glavarju Sch. odgovorim še isti dan, posnemajoč njegov ton in slog. Povem mu dan in uro zaželene osebne predstave pri K. Ker mi je pa bilo že nekoliko znano izza kulis, za kaj prav za prav gre, sem se seveda na avdijenco primerno pripravil. Pripravil tem bolj, ker so mi pravili, da ta gospod ne občuje z učiteljstvom v posebnih glace-rokavicah. Vsiljive kljubebruse, tako so pravili, je prav nakratko odpravljal. Na primer: Za to in to službo je 10 prosilcev, devet jih bo zdrčalo po dilci in med temi devetimi ste tudi vi. Adie! Meni se kaj takega pripetiti ni moglo, ker se nisem javil v avdijenco sam, temveč sem bil pozvan. Ob določenem dnevu in uri potrkam na vrata njegove uradne pisarne. Na poziv »herein« vstopim v sobo po vseh predpisih lepega vedenja. V primerni distanci in v vzravnani pozi se pogumno predstavim: Gospod dvorni svetnik, ustrezajoč vaši želji, izraženi gosp. barona Sch., mi je v čast, predstaviti se vam. Moje ime je I. Hribski, nadučitelj ekstra statusa iz Dobropolj. Govoril sem seveda v blaženi, uradni nemščini, kar mu je očitno ugajalo. Povabil me je, naj sedem, vzel iz doze cigareto in mi jo gentlemansko ponudil. Preden pa mi je povedal vzrok avdijence, me je pozval, naj mu povem v kratkih potezah svoj življenjepis. V lapidarnih nemških stavkih, pri čemer sem posebno pazil, da bi ne zamenjal kak der, die, das, sem mu ga navedel. Zdaj šele mi pove, zakaj me je pozval k sebi. 6 letna nadzorniška doba gre h kraju, ministrstvo bo imenovalo nove okrajne šol. nadzornike. Vpraša me, če bi bil pripravljen tudi jaz prevzeti to ali ono nadzorniško mesto. Če mi vlada zaupa, tedaj že, mu odgovorim. On: Po službeni kvalifikaciji vam bi vlada zaupala, če bi ne bilo nekih okolištin, ki ji otežujejo to. Vi ste tako rekoč desna roka državnega in

deželnega poslanca J., ker ste tajnik »Sl. zveze«, ki ji načeluje J. Aha, ne J. ne »Sl. zveza« nista vladni gospodi pri srcu, sem čutil iz navedenih besed. Kam cikajo — sem tudi razumel, zato odgovorim: Kot nadzornik bi tajniških poslov »Sl. zveze« že radi preobilice nadzorniških poslov ne mogel opravljati, vrhu tega pa se mora nadzornik izogibati vsemu, kar bi kakorkoli že lahko motilo vero in zaupanje v nadzorniško objektivnost. Na obrazu gosp. dvornega svetnika sem videl, da mu je bil odgovor všeč. Prišel mi je slikati v prav rožnatih barvah bodočnost, ki se je tedaj obljubljala avstrijskim nadzornikom. Pravil mi je, da se prav resno dela na tem, da bodo avstrijski nadzorniki postali stalni c. kr. uradniki, ki bodo napredovali prav do 8., če ne celo do 7. čin. razreda, kar je bilo tedaj enako majorskemu in podpolkovniškemu činu. Hm, to bi pa res ne bilo napačno, sem si mislil na tihem. Spomnil me je celo na otroke, ki bi jih kot c. kr. stalni nadzornik lažje študiral in spravil k boljšemu kruhu. Še na pokojnino ni pozabil, ki bi bila najmanj še enkrat tolika kot učiteljska. Kar skomine so se porajale v meni, tako lepo mi je bil naslikal nadzorniški položaj. Po odpustu iz avdijence pa le nisem vedel, pri čem sem prav za prav. Pozneje sem še zvedel, da so bili poklicani ad oculos še nekateri drugi nadzorniški pretendenti, starejši od mene. Že sama ta novica je moje upanje do nadzorniškega stolčka zelo omajala in znižala. Še bolj mi je pa upanje upadlo, ko sem bil zvedel, da se vrši za kulisami huda borba za nadzorniška imenovanja. Vlada je hotela obdržati na svojih mestih vse nadzornike, ki so bili imenovani že pred 6 leti, odločujoča polit. stranka pa je hotela nekaj novih — svojih pol. somišljenikov. In kakor še vselej in povsod, tako je tudi v tem primeru zmagal političar. V začetku aprila so bila imenovanja objavljena. V javnosti je završalo, posebno med učiteljstvom. »Učitelj. Tovariš« je objavil uvodnik, v katerem nas je analiziral po svoje. Molčali tudi drugi listi niso, posebno napredni. Vse mogoče — zagrešene in nezagrešene grehe so nam očitali in temeljito izprašali vest. Mene so opisali kot samega — Bog se ga vari, kar pa ni imelo slabih posledic za delo v šoli. Tisti ki so časopisni gonji verjeli, so se oprijeli dela v šoli že iz strahu, češ, ne boš nam prišel do živnega, ne. Drugi, ki so me poznali, so bili mojega imenovanja veseli in zadovoljni ter so istotako pridno nadaljevali z delom v šoli in izven šole. Meni samemu pa je imenovanje prineslo še največ skrbi. Doslej sem vodil eno samo šolo, poslej mi jih je bilo voditi nad 70; doslej sem vodil 8 učnih oseb, poslej naj bi jih vodil nad 160. Doslej sem uradoval v slovenščini, poslej mi bo uradovati v nemščini. Doslej mi je zadovoljivo potekalo življenje na vasi, poslej me je čakalo nemirno življenje malega mesta. Zaupajoč v božjo pomoč sem se takoj oprijel raznolikih priprav za novi poklic. Najprej sem se obrnil do znanih mi nadzornikov po strokovna navodila. Vsi so mi bili tovariško uslužni. Nabavil sem si tudi Trunkovo knjigo »der Bezirksschulinspektor« ter jo prebral od prve do zadnje strani. Prebral sem vsa nadzorniška poročila, kar jih je bilo na šoli. Šol. upravitelj L. mi je sam od sebe poslal na vpogled Levčeva nadzorniška poročila, ki so mi bila še najbolj všeč, ker so bila kratka in stvarna. K Levcu, ki je bil tedaj deželni šol. nadzornik sem šel tudi osebno po nasvete, ki mi pa ni dal drugega kot tegale: Kadar boste nadzorovali učitelja-zavezarja, mislite si, da nadzorujete učitelja-slomškarja; kadar boste nadzorovali učitelja-slomškarja, mislite si, da nadzorujete učitelja-zavezarja. Bom, sem mu obljubil in se poslovil od veleuglednega nadzornika in splošno spoštovanega moža. Ker sem že bil v vladni palači in me je dvorni svetnik K. opozoril, naj se predstavim tudi dež. predsedniku baronu Schwarzu, sem se res še njemu javil v avdijenco. Razočaran pa sem odhajal od avdijence, ker nisem bil vreden ne roke ne stola. Stojé sva izmenjala nekaj fraz in avdijence je bilo konec. Domov grede sem razmišljal po vzroku te ledene mrzle formalne avdijence. Počasi se mi je pa le odprlo. V čakalnici so pobirale slugé od vseh, ki so čakali na sprejem, vizitke, jaz pa takih pritiklin imel nisem. V zadregi

mi da sluga listič, na katerega sem napisal svoje ime in poklic. Vse seveda v slovenščini. Odtod nemara nemilostni sprejem. Pozneje sem si dal napraviti vizitke zgolj iz praktičnih razlogov, toda samo v slovenščini, kakor so jih imeli Nemci le v nemščini, a na žalost mojo so se prav mnogi tedanji slovenski uradniki preskrbovali z dvojezičnimi. Jaz sem bil še celo tako predrzen, da sem eno pritrtil na vrata uradne pisarne. Vem, da je zlasti glavarja, Nemca po rodu, bodla v oči, vendar mi jo je pustil na vratih. Po vseh teh oficijelnih in neoficijelnih pripravah sem tedaj prevzel nadzorniške posle dne 1. maja 1913. Izročil mi jih je moj prednik tovariš g. J. T. Snidenja z njim sem se nekoliko bal, češ, da mi utegne očitati: Spodrinil si me! Toda nič teča. Ob prevzemu nadzorniških poslov sem imel občutek, kot bi se oba zavedala, da sta najini osebi ob tej zamenjavi nedolžni. Spremembo so pač zakrivilile višje sile tedanjega političnega položaja. Tovariš T. je bil še toliko ljubezniv in takten, da me je sam peljal h glavarju baronu Rechbachu predstaviti. Netaktno pa se mi je zdelo glavarjevo obnašanje proti meni. Dasi je bil baron in bi kot tak moral gledati na lineše občevanja, je vendar v moji navzočnosti prednika silno povzdigoval kot izbornega uradnika in veščega nadzornika, proti čemur bi ne imel človek nič, če bi ne bil ob tem g. baron gledal mene postrani na način, kot bi mi hotel očitati: Kaj pa je tebe treba bilo? Končno mi je povedal, kakšne akte si pridržuje v reševanje sam in naju je odslovil. Tako tedaj, ko še niti peresa nisem pomočil kot nadzornik, že sem moral spiti nekaj grenkih kapljic iz nadzornikove čaše.

Prav pravi neki nemški pesnik: Dosežen cilj pol manj velja, ko človek spozna, da v sebi tud' pelin ima. (Dalje.)

Obzornik

Zakon o verskem pouku v šolah je izšel v »Službenih novinah« od 17. oktobra. Zakon velja za ljudske, meščanske, srednje in učiteljske šole. Na vseh teh šolah je verouk obvezen. Učni načrt predpisuje za katoličane minister prosvete sporazumno s predsedstvom škofskih konferenc.

Število prebivalstva v Jugoslaviji. Po zadnjem statističnem letopisu za 31. december 1932 je bilo v naši državi 14,296.431 prebivalcev. Na dan zedinjenja t. j. 1. decembra 1918 so cenili število našega prebivalstva na 11,621.026. Pri prvem ljudskem štetju 31. januarja 1921 jih je bilo 11,984.911 in do prihodnjega štetja 31. marca 1931 je naraslo na 13,930.918. Letni prirastek je znašal zadnja leta krogi 200.000 duš. Po zadnjih podatkih torej lani je bilo približno 14.3 milijona. Če prištejemo prirastek v tekočem letu je naraslo število prebivalstva na približno 14,340.000.

Prebivalstvo naših mest. V Jugoslaviji je 86 mest od 10.000 do 300.000 pre-

bivalcev. Beograd z Zemunom in Pančevem ima okrog 289.000 prebivalcev, Zagreb 185.000, Subotica 100.000, Sarajevo 80.000, Skoplje in Novi Sad nad 65.000, Ljubljana pa okrog 60.000, Split in Osijek 40.000; Šibenik, Niš, Maribor, Bitolj, Veliki Bečkerek, Sombor in Zenta po 30.000; Vršač, Velika Kikinda, Zemun, Kragujevac, Banjaluka, Pančevo, Karlovac in Mostar nad 20.000; Stara Kaniža, Prizren, Dubrovnik, Leskovac, Kumanovo, Tuzla, Tetovo, Priština in Sušak nad 15.000; 52 mest ima pod 15.000 prebivalcev, med njimi 19 pod 5000. — V 10 letih je število mestnega prebivalstva naraslo za 32 odstotkov, v Beogradu in Novem Sadu se je podvojilo. Zanimivo je, da je v Stari Kaniži 67, v Senci 64, v Veliki Kikindi 53, v Subotici 48, v Somboru 41, v Novem Sadu 21, v Velikem Bečkereku pa 20 odstotkov kmetov.

Samo po pet dni šole na teden. Na Češkoslovaškem so začeli za poskušnjo uvajati po industrijskih krajih petdnevni

šolski teden. Novi prosti dan naj bi bil mladini določen za temeljitejši odpočitek. Veliko vzgojiteljev je bilo mnenja, da bosta dva zaporedna prosta dneva šolsko mladino polenila. Izkušnja je pokazala ravno nasprotno, da se lot'jo otroci v ponedeljek, po prosti soboti in nedelji, z veliko večjo vnemo in svežostjo šolskega dela. Poizkus se je torej popolnoma posrečil, vendar ostane petdnevni šolski teden omejen samo za industrijske kraje, kjer v sobotah vse delo počiva.

Društvo za inozemsko nemštvo.
»Deutscher Schulverein Südmark« (Nemško šolsko društvo Južna marka) izdaja vsako leto koledarček za nemško mladino (Jahrbüchlein für die deutsche Jugend). Vsi članki in pesmice so prežeti z nemško narodno mislijo. Nemški otrok se seznanja z razmerami nemških narodnih manjšin v inozemstvu. V koledarčku za leti 1932/33 se nahajajo članki o Nemcih na Južnem Tirolskem, na Češkoslovaškem, v Galiciji, na Sedmograškem, na francoski Rivieri, v Argentini, v Braziliji. Tu se nahaja kratek člančič z naslovom: »Deutsche Namen für unsere Blumen!« Za ciklamen n. pr. se glasi nemško ime: Alpenveilchen (planinska vijolica). Tu stoji nadalje kratek poziv: Pišite nemški! V tem pozivu »Schreibt deutsch!« berem: »Mi Nemci imamo razen našega jezika še eno posebnost, ki nas druži in odlikuje pred velikimi narodi: dragoceno obleko jezika, nemško pisavo. Kdor se odvrne od nje in rabi samo latinsko pisavo, da zavrže dragoceno dobrino, ne da bi zato žel kogarkoli pohvalo.« — Eden izmed najzajemljivejših pa je članek ameriške Nemke Marjete Cronau, ki piše o Društvu za inozemsko nemštvo (Verein für das Deutschtum im Ausland) med drugim:

»Od vseh nemških mladinskih gibanj, ki sem jih imela veselje spoznati, ni nobeno napravilo name tako globokega vtisa kakor mladinska organizacija 'Društva za nemštvo v inozemstvu'. V zvestem tovarištvu, ne ločena po političnih ali verskih bojnih klicih našega časa, raste v Nemčiji pod vodstvom tega združenja mlada generacija, ki po mojem

prepričanju pomeni rešitev Nemčije. — Na vseh zborovanjih, katerih sem se mogla udeležiti, se mi je srce širilo pri pogledu na te tisoče mladcev in devojek iz vseh krajev Nemčije, katerim so se pri velikih zborovanjih pridružila odposlanstva iz po mirovnem diktatu odcepljenih nemških in avstrijskih provinc. Med 17.000 mladostnih udeležencev v ogromnem slavnostnem sprevedu letošnjega binkoštnega zborovanja v Ahenu smo videli oddelke nemške mladine iz Češkoslovaške, iz Poljske, Južne Tirolske, iz Baltika, Sarskega ozemlja in iz severnega Šlesviga in od drugod. — Vse, kar je lepega in plemenitega v življenju pristnega nemškega človeka, se mi zdi utelešeno v tej mladini. Duh pobratimstva in pripravljenosti na pomoč, veselje do narave in stremljenje po višjem in plemenitejšem, poteza stare nemške priprostosti in skromnosti. Na žrtve pripravljena ljubezen do domovine, vroča želja, da bi mogli doprinesti k rešitvi in novemu podvigu, jih vse prešinja in jih vzpodbuja k železni marljivosti in najgorečnejši ukaželjnosti. Božji dar sončne vedrosti jim pomaga preko resne skrbi ob misli: 'Kaj bo z menoj, ko bo moja izobrazba končana?' — Ganljiva je pripravljenost, s katero ta mladina skuša pomagati otrokom zatiranih nemških manjšin. Navdušenje za pomoč sega doli do najmanjših abecedarjev, ki se s svojim 50 pfenigovim prispevkom ponosno čutijo kot člani 'Društva za inozemsko nemštvo'. V tej ljudski organizaciji je bilo zadnjih 10 let nekaj ustvarjenega, čigar veličino in širino mi vsi še vse premalo cenimo. — Na vse, katerim je pri srcu usoda in bodočnost našega naroda, naslavljam iskreno prošnjo: Pomagajte vsi rešiti nemško mladino!«

In uredništvo koledarčka pristavlja tem besedam: »In vi, bralci in bralke 'Nemškega koledarčka', ali ste že izpolnili svojo narodno dolžnost, za katero je našla inozemka tako navdušene besede? Ali ste že člani 'Nemškega Schulvereina Südmarke', avstrijske skupine 'Društva za inozemsko nemštvo'? Če ne, javite brez odlašanja svoj pristop pri

krajevni skupini vašega domačega kraja ali pri glavnem vodstvu 'Nemškega Schulvereina Südmark' na Dunaju VIII., Fuhrmannsgasse 18.« K. S.

Iz letošnjega kongresa francoskih učiteljev. Kongres francoskih osnovnošolskih učiteljev, ki se je vršil 7. avgusta v Parizu je zelo razburil francosko javnost. Francoski uradni list »Temps« je obupno vse to obsojal s člankom »Domovina v nevarnosti« (»Slovenec« od 10. avgusta). Francija je najmiroljubnejša država na svetu, a učitelji se niso omejili na kulturno in vzgojno stran, temveč so se spustili v politiko. Pojmi domovina, naroda, rodne zemlje in etična vrednost hrabrosti, požrtvovalnosti in vdanosti narodu ter domovini so se od strani govornikov poniževali kot nekak atavizem itd. — Kako nasprotje v primeri z navdušeno donečo marseljezo »Allons enfants de la patrie!« F. L.

Šolstvo v Rumuniji. Par besed pove, da je šolstvo še zelo zaostalo. Zaostalost se vidi v tem, da ima izmed vseh evropskih držav največ analfabetov. Nad 1.300.000 šoloobveznih otrok ne prihaja k pouku. Nad 8000 učiteljev je brez službe, treba bi pa bilo 30.000 novih učiteljev.

Zasebne šole na Nizozemskem. Na Nizozemskem sta dve tretjini protestantov in ena tretjina katoličanov. Skozi tri stoletja je bila katoliška manjšina zastopljena. Odslej je s posebnim zakonom urejeno, da imajo starši izključno pravico, da izbirajo za svoje otroke šolo, ki jim dopade. Država ima dolžnost, da svečano odobri sklep staršev in prevzame denarna bremena. Zasebna šola ne sme biti bolj obremenjena kakor državna in država mora biti vsem enako pravična. (Po »Petit Démocrate« »Slovenec« št. 185).

Število učencev na dunajskih šolah. Z letošnjim šolskim letom je zelo nazadovalo število otrok na dunajskih osnovnih in glavnih šolah. Proti prejšnjemu letu je padlo za 1253 učencev. Kljub zmanjšanega števila učencev in učenk se je občina z ozirom na štednjo odločila, da imej sedaj vsak razred največ 40 otrok, izjemoma tudi 42. Poprečno število v razredu je okrog 35

učencev. Velik pritisk pa je nasprotno nastal na srednje šole in je bilo treba 11 novih vzporednic ustanoviti. Na nižjih razredih srednjih šol je poprečno po 42:8 učencev. Glavne (meščanske) šole so otvorile »enoletne učne tečaje« kot prvo nadaljevanje teh šol. Od prejšnjih 16 tečajev se je zvišalo njih število na 30. Število čeških učencev je nazadovalo od 836 na 720. Od šol. l. 1922/23 je obisk čeških učencev za 2800 manjši. — Vsako leto odpade okrog 180 učnih oseb s smrtjo in upokojitvijo. Zaradi štednje je pripravljeno še večje zmanjšanje aktivnega osebja in se bo zaračunalo še 2½ leta službe. S tem mislijo letošnje nove učne moči namestiti. Dasi je pedagoški inštitut že 4 leta zaprt, je ostalo še 148 popolnoma sposobnih moči brez službe. V mestu je 8 šolskih poslopij praznih in porabljenih za druge namene. F. L.

Znanost in sreča. Pred nekaj leti je ob razdelitvi Noblovih nagrad predsednik te ustanove, profesor Schück razpravljaj o vprašanju, če je napredek znanosti povečal srečo človeštva. Mnenje Rousseauja (pa tudi Tolstege) o tem je znano: prosil je Boga za dar nevednosti, nedolžnosti in uboštva, ki edini prinašajo srečo in ustvarjajo resnične vrednote. Vendar dolej še nimamo toplomera, ki bi kazal stopnje človeške sreče. Eno pa je gotovo: resnično srečo okuša človek, ki zbira duševno bogastvo in ga deli soljudem. Delo samo na sebi osrečuje znanstvenika — ali pa uspehi njegovega dela osrečujejo druge, je drugo vprašanje. Na vsak način divjak nikdar ne more biti tako globoko nesrečen kakor kulturni človek; kulturno človeštvo je srečnejše, pa tudi nesrečnejše nego naraven človek. — Toda poleg znanosti je še druga pot — pot v dalje, v deželo sanj. To je pot, ki jo utirajo človeštvu pesniki in pisatelji. Po grški mitologiji, je bil bog pesništva Apolon, veliki miritelj, ki je s sveto lovorjevo vejico odgnal vse zlo od tistega, ki je prišel v njegovo svetišče in ga obdaril z življenjsko srčnostjo in čutno čistostjo. Ta Apolonova podoba je pač lebdela pred očmi tudi Alfredu Noblu, ko je položil svoj dar znanosti in pesništvu. F. F. L.

